

QUI VIGILA ÉL VIGILANT?

Violència a les fronteres
i impunitat a Frontex

Autoria: Ainhoa Ruiz Benedicto, María Fraile Moreno, Sani Ladan



RESUM EXECUTIU

La Guàrdia de Fronteres i Costes (Frontex) creada en 2004 per la Unió Europea per a perseguir el crim transfronterer, presenta un llarg historial de polèmiques al llarg dels seus 20 anys d'existència. En un context on els desplaçaments forçats mundials no deixen d'augmentar en milions a l'any, cal preguntar-se si aquest organisme creat per la Unió Europea resulta ser el més adequat per a garantir la protecció de les persones que fugen per la força. Independentment que algunes d'aquestes persones tinguin o no dret a demanar asil, com són aquelles que escapen de la pobresa, la degradació climàtica o d'altres causes no reconegudes en la Convenció sobre l'Estatut de Refugiats de 1951.

En aquest informe continuem amb el treball que comencem el 2019 amb la publicació de l'informe "Custodiar la fortalesa" en què analitzem l'evolució d'una Agència que no para d'augmentar en recursos, funcions i efectius.

- La suma del pressupost dels anys que van del 2019 fins al 2022 ha estat de més de 2.000 milions d'euros, la qual cosa representa un 55,15% del total del pressupost de Frontex des que té pressupost. És a dir, dels 17 anys analitzats, els darrers quatre, del 2019 al 2022 s'ha gastat la meitat de tot el seu pressupost aprovat, mentre que, en els 13 anys anteriors, del 2005 al 2018, s'ha gastat el 45% restant.
- Les funcions i pressupost de Frontex el 2019 s'han ampliat amb l'objectiu d'homogeneïtzar i reforçar el sistema de retorn de la UE. El pressupost per a aquestes operacions ha passat de 80 mil euros el 2005 a més de 69 milions el 2020. S'està legalitzant i institucionalitzant un sistema accelerat i integral de retorn que alguns experts han denominat "la Orbanització del dret d'asil de la UE".
- Destaca, en canvi, el baix pressupost per a l'Oficina de Drets Fonamentals (FRO en anglès), que va començar a operar l'any 2019. El 2018 el pressupost per a la seva implementació representa només el 0,17% del total destinat a les activitats operacionals de Frontex, el 0,21% en 2019 i 0,31% en 2020, amb un milió d'euros de pressupost.
- La pròpia Oficina de Drets Fonamentals reconeix serioses limitacions a l'hora d'exercir el seu mandat; troba dificultats en l'accés a totes les àrees i activitats exercides per Frontex; afirma disposar d'accés insuficient a documents operacionals; així com la impossibilitat d'entrevistar-se amb les persones migrants i amb el personal de Frontex situat en determinades àrees operacionals sense la presència d'autoritats nacionals.
- Respecte a l'activitat operacional de l'Estat espanyol, aquest manté en actiu les mateixes operacions Indalo, Hera i Minerva. Destaca el creixement d'Indalo que passa de 69 oficials de Frontex desplegats a 257 el 2021 i amb un augment del seu pressupost de 2017 a 2018 d'un 118,5%. A partir de l'1 de juny

de 2019 s'incorporen per primera vegada mitjans navals i aeris de les Forces Armades espanyoles, consolidant la militarització de la qüestió migratòria.

- El cas de l'acollida de persones que fugien d'Ucraïna ha estat exemplar i excepcional. Les mesures preses per la Comissió Europea amb caràcter d'urgència van ser; reactivació de la "Directiva sobre protecció temporal" que va incloure un repartiment més equitatiu entre els països europeus per a la acollida i una "plataforma de solidaritat" coordinada per la Comissió Europea. L'operació és un exemple que es pot garantir l'acollida, la dignitat i els drets humans.
- Les missions dutes a terme per Frontex exerceixen expulsions col·lectives prohibides per l'article 4 del Protocol 4 del Conveni Europeu de Drets Humans. L'expulsió col·lectiva només és possible si prèviament s'ha fet un examen individual de cada sol·licitud d'asil.
- Les vulneracions de drets a la frontera sud espanyola han estat constants, amb punts àlgids com la tragèdia del Tarajal el 2014 i l'amuntegament d'unes 2.600 persones al moll d'Arguineguín el 2020; devolucions en calent massives del 17 al 19 de maig de 2021 a Ceuta, o la més recent mort d'almenys 37 persones a la frontera de Melilla el 24 de juny de 2022.
- El 2020 es van multiplicar els casos en què s'impedia a persones migrants viatjar a la península, contravenint fins a sis sentències del Tribunal Suprem que dicta que la policia no té autoritat per impedir aquests viatges si es disposa de la documentació adequada.



Si values les nostres recerques i vols ajudar-nos a mantenir el nostre rigor i independència, pots fer-te soci/a o fer un donatiu escanejant el codi QR o en aquest enllaç:
<http://centredelas.org/fes-te-soci-a/>



CENTRE DELÀS
D'ESTUDIS
PER LA PAU

Llegir l'informe complet en:
<https://centredelas.org/publicacions/quivigilaelvigilant/>



Amb el suport de:

